

Dk. David deSilva , Ulimwengu wa Kitamaduni wa Agano Jipya, Kipindi cha 5, Familia na Kaya

© 2024 David deSilva na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. David deSilva katika mafundisho yake juu ya Ulimwengu wa Kitamaduni wa Agano Jipya. Hiki ni kipindi cha 5, Familia na Kaya.

Familia ndicho kitengo cha msingi zaidi cha kijamii katika jamii ya wanadamu, kundi ambalo, kwa watu wengi, ndilo linalokutana mara kwa mara na kitengo cha kijamii kinachohusika zaidi katika kipindi cha maisha.

Familia ilikuwaje katika karne ya kwanza? Je, washiriki wa kaya walikuwa na matarajio gani kuhusiana na wao kwa wao? Je, muktadha na maadili ya kila siku yalikuwa yapi, kwa maneno mengine, ya lugha nyingi za ukoo ambazo tunazipata katika kurasa za Agano Jipya? Je, tunawezaje kueleza umuhimu ambao Paulo, kwa mfano, anauweka katika kuanzisha wana na Mungu na kuingizwa katika familia ya Ibrahimu? Je! ni aina gani ya jumuiya ambayo viongozi wa kwanza wa Kikristo walitafuta kulea kwa kuchagua kaka na dada kama kielelezo cha msingi cha mahusiano ya ndani ya kanisa? Ikiwa tunataka kukamata tena utajiri wa maono ya Agano Jipya kwa jumuiya za imani kama nyumba ya Mungu, na pia kuelewa maandiko yanayozungumza kuhusu familia, ukoo, na jinsi jamaa wanavyofanya, tunahitaji kuzama katika uhalisi wa kale na maadili ya jamaa. Tunawezaje kuanzisha undugu katika ulimwengu wa kale? Huko Amerika, wamiliki wa mali isiyohamishika wana msembo: mambo matatu muhimu zaidi katika ununuzi wa mali ni eneo, eneo, na eneo. Katika ulimwengu wa kale, ukoo ulianzisha eneo la mtu katika kitambaa cha kijamii.

Kuzingatia kwa makini nasaba katika Agano la Kale na Jipya kunashuhudia jambo hili. Tukiangalia, kwa mfano, kwa Ezra na Nehemia na kufikiria mageuzi ambayo yaliwekwa kati ya jumuiya ya uhamishoni, tunaona jinsi ukoo na uwezo wa kufuatilia ukoo ulivyo muhimu kwa kuwa sehemu ya shirika la kijamii linalojulikana kama taifa la Israeli, watu wa Israeli. Ikiwa huna nasaba inayoweza kuthibitishwa ndani ya familia ya makabila 12, wewe si sehemu ya watu hao.

Ndani ya taifa la Israeli, muundo wa ndani umetolewa. Madaraja ya ndani yanaundwa kwa misingi ya ukoo. Tena, katika vitabu hivyo hivyo, tunaweza kutazama uangalifu wa uangalifu uliotolewa katika kuhifadhi na kueleza nasaba ya koo za makuhani na Walawi.

Katika ulimwengu wa kale, sifa ya mtu binafsi, pamoja na nafasi yake katika jamii, huanza na sifa za wazazi wake, familia yake au ya ukoo, na sifa za babu zake. Hili tuliligusia kwa ufupi katika mjadala wetu wa heshima. Sehemu ya kuanzia kwa

heshima ya mtu ni heshima ya familia ambayo alizaliwa, ambayo anarithi kutoka kwa mababu.

Mfano mzuri wa hili unatoka katika Apokrifika katika kitabu cha Tobiti. Tobit anamtuma mwanawe Tobias kwenye misheni ya kukusanya uzito wa talanta ya fedha ambayo ilikuwa imeachwa kwa amana na rafiki wa familia safarini. Tobit anauliza maswali kuhusu ukoo wa mtu huyo.

Kwa hiyo, nitasoma kuanzia sura ya 5, aya ya 11, na ifuatayo. Tobiti akamuuliza Azaria, Ndugu, wewe ni wa familia gani, na wa kabila gani? Niambie, ndugu. Azaria akajibu, Kwa nini unahitaji kujua kabila langu? Lakini Tobiti akasema, nataka kujua, ndugu, wewe ni mwana wa nani na jina lako ni nani.

Akajibu mimi ni Azaria, mwana wa Hanania mkuu, mmoja wa jamaa zako. Kisha Tobiti akamwambia, Karibu. Mungu akuokoe ndugu.

Usinionee uchungu ndugu yangu maana nilitaka kuwa na uhakika na ukoo wako. Inatokea kwamba wewe ni jamaa wa ukoo mzuri na wa heshima. Kwa maana niliwajua Hanania na Nathani, wana wawili wa Shemalia, nao walikuwa wakienda pamoja nami Yerusalemu na kuabudu pamoja nami huko, wala hawakudanganywa.

Jamaa zako ni watu wema. Unakuja na hisa nzuri. Karibuni kwa moyo mkunjufu.

Kwa hivyo, wasifu wa mwisho ambao Azaria anapaswa kutoa ni ukoo wa familia yake, familia yake ya karibu. Na kwa sababu anajulikana kuwa na hisa nzuri, ana alama ya sifa ya mababu zake machoni pa Tobit, na kwa hiyo anakubaliwa kuwa mtu ambaye ataandamana na mwana wa Tobit Tobia kwenye misheni hii inayoweza kuwa hatari sana. Kwa hivyo, undugu na heshima vinafungamana kwa karibu sana katika tamaduni hizi.

Fikiria jinsi Mathayo, Injili ya Mathayo inavyoanza. Mara nyingi watu huniuliza, si katika seminari, bali katika mazingira mengine, jinsi ninavyomjua Yesu zaidi. Je, ninaingiaje katika hili? Ninasema, Vema, soma Injili. Na kisha mara moja najifikiria, Lo, lakini usianze na Mathayo, kwa sababu Mathayo 1:1-17 ni njia mbaya ya kuanzisha hadithi kuhusu Yesu ikiwa umezaliwa katika karne ya 21 Amerika.

Lakini kwa nini Mathayo anaanza hivyo? Sio kwa sababu alikosa mhariri. Ni kwa sababu, katika utamaduni wake, anajua njia ya kuzungumza juu ya Yesu, na umuhimu wake ni kuzungumza juu ya ukoo wake. Kwa hivyo, ni njia nzuri ya kufungua hadithi ya Yesu katika karne ya kwanza kwa kupitia na kuweka ukoo wa Yesu kutoka kwa Ibrahimu na Daudi.

Kwa njia hiyo, Mathayo anaweza kuanzisha madai muhimu kuhusu utambulisho wa Yesu kama mrithi wa ahadi zilizotolewa kwa Daudi na mrithi wa ahadi zilizofanywa

kwa Ibrahimu. Kwa hivyo, ni sura ya kitheolojia ya hali ya juu, ingawa kwetu, ni kama kusoma maagizo ya sauti, labda. Kipengele kingine kilicho upande wa nasaba hiyo ni msisitizo wa Mathayo kwenye nambari 14.

Wanafunzi wa Agano Jipya daima hukerwa na ukweli kwamba Mathayo anawasilisha nasaba ya Yesu ya vizazi 42, wakati Luka anawasilisha, nadhani, kizazi cha 56 cha Yesu. Na kwa hivyo, watu wengine husema, Vema , hiyo inatoka kwa upande wa Mariamu, na lazima walikuwa na jeni mbaya kwa sababu wote walikufa mapema sana kwa sababu kuna vizazi 56 huko kwa wakati inachukua nasaba hii nyingine kupita kwa vizazi 42. Lakini kile ambacho Mathayo anafanya ni, kwa kweli, kuangazia, kupitia hesabu, umaana wa Yesu kama mrithi wa Daudi.

Katika Kiebrania, ambayo haina nambari, hutumia herufi zake kwa herufi na nambari. Kwa Kiebrania, jina la Daudi, lililoandikwa kwa herufi hapo juu na lingine la daleti , linaongeza hadi 14. Na kwa hiyo, kwa kusimba 14 katika ukoo wa Yesu, kutenganisha matukio hayo makuu matatu, Ibrahimu, Daudi, na kisha uhamisho, hatimaye kukombolewa katika ujio wa Kristo, Mathayo ana uwezo wa kusema kitu kuhusu Yesu kama uzao wa mwisho wa Daudi.

Katika Hamlet ya Shakespeare, Hamlet anamtazama mjomba wake Claudius, ambaye sasa amekuwa baba yake wa kambo. Wakati mmoja, baada ya Claudius kuendelea katika hotuba inayoonyesha kitu cha tabia yake, Hamlet anasema, Zaidi kidogo ya jamaa na chini ya aina. Na kwa fadhili hapo, haimaanishi mpole na mzuri.

Anamaanisha hisa ile ile au ya aina moja, pengine ya kaka, baba halisi wa Hamlet, ambayo Klaudio aliibadilisha. Tahadhari ya Spoiler: kweli alimuua kaka yake mwenyewe. Kwa vyovyote vile, undugu mara nyingi hupatikana katika kuwa wa aina moja, wa kuakisi aina moja ya kiini katika aina ya muunganisho wa asili.

Hii inaweza kutokea katika kiwango cha ethnos ya kikundi cha watu. Wagiriki, ambao wanaweza kuwa hawahusiani kabisa na damu kwa njia yoyote inayoweza kufuatiliwa, hata hivyo wangeweza kuzungumza juu ya uhusiano wao wa kindugu kati ya washenzi kwa sababu angalau sisi Wagiriki, bila kujali ukoo wetu halisi, ni wa aina moja. Sisi ni kama vya kutosha kwamba tunaweza kuchukuliana kama jamaa kimsingi, kinyume na kundi ambalo ni tofauti sana na sisi.

Vile vile, Wayahudi walitambua kwa mapana ujamaa wao dhidi ya wasio Wayahudi, ingawa hii pia ilikuwa na mizizi katika nasaba iliyopanuliwa sana, ikifuata nyuma hadi kwa Ibrahimu kupitia Isaka kupitia Yakobo. Mtu anaweza pia kuangalia ujamaa katika viwango vya ndani zaidi: kiwango cha kabila, kiwango cha ukoo, au kiwango cha familia ndani ya ukoo. Kiwango ambacho ujamaa ulifanyika kinaweza kubadilika kulingana na muktadha.

Kwa mfano, katika Diaspora, ambapo Wayahudi mara nyingi hujipata kuwa wachache, wakiwa wamezungukwa na wengi wa makundi ya watu wengine, jamii nyingine, na mataifa mengine, wanaweza kuwa na mwelekeo zaidi wa kuwatendea Wayahudi wengine na kuwaona Wayahudi wengine kama jamaa, bila kujali ukaribu wa uhusiano halisi wa nasaba kati yao. Hii inaweza kubadilika wakati huo mahali ambapo Wayahudi walikuwa watu wengi katika eneo fulani. Kwa mfano, katika Galilaya au Yudea, ambapo kwa vile wengi wetu ni Wayahudi hata hivyo, kile ambacho ni muhimu kwa jamaa kinafafanuliwa kwa ufupi zaidi.

Na kwa hivyo, tutaitendea familia yetu, ukoo wetu, zaidi kama jamaa, lakini watu wa makabila mengine au hata nje ya ukoo wetu zaidi kama watu wa nje, kinyume na kama familia. Na inaweza kubadilika kwa wakati. Chukua kijiji kimoja huko Yudea, wakati kikundi cha Waroma kinapita katikati ya kijiji.

Wakati huo, Wayahudi wote katika kijiji hicho yamkini walihisi kuwa na uhusiano wa karibu zaidi wao kwa wao, kwa sababu ya uwepo wa kundi hili la nje linaloonekana na lililowezeshwa ambalo kwa hakika halikuwa sisi. Sisi ni, ikilinganishwa na uhusiano wetu nao, sisi sote ni familia. Lakini basi, baada ya kundi la Kirumi kuondoka, tunaweza kurudi kufafanua kikundi chetu cha jamaa kwa ufupi zaidi na bila kufikiria tena Wayahudi kutoka koo zingine katika kijiji hicho kama watu ambao tunadaiwa wajibu wa familia.

Kwa hivyo, yote ya kusema, ujamaa unaweza kufikiria badala ya maji. Ufafanuzi wetu unaweza kupanuka au kupunguzwa kulingana na mpangilio na nini kinaendelea katika muktadha huu. Inaonekana kwangu kwamba Yesu ana tabia, katika muktadha wowote, kudai familia kubwa ya Ibrahimu juu ya migawanyiko yoyote midogo, iwe ni migawanyiko yenye msingi wa vikundi vya jamaa au migawanyiko kulingana na kufanana.

Kwa mfano, wale wote wanaofuata mafundisho na utendaji wa Mafarisayo, ambao, ingawa si wote wenye uhusiano wa karibu wa nasaba, wana uwezekano wa kuchukuliana zaidi kama jamaa kwa msingi wa kuwa wa aina moja kwa mwingine. Dhidi ya vikundi hivi vidogo vya watu wa ukoo katika Israeli, Yesu anaendelea kuonyesha uhusiano wa Wayahudi wote mmoja kwa mwingine kama wana na binti za Abrahamu. Kwa hiyo, tunapaswa kuwa watu ambao kwa kweli hawapaswi kujitenga wenyewe kwa wenyewe bali tutendeane kama dada na ndugu.

Kwa mfano, alipopingwa kuhusu kumponya mwanamke kiwete siku ya Sabato, anamrejelea kuwa binti huyu wa Abrahamu, akisisitiza uhusiano muhimu wa kifamilia kati ya mwanamke aliyeponywa, ambaye hapo awali alikuwa kilema na maofisa wa sinagogi ambao wanalamika kuhusu tendo lake la upendo na uponyaji kwake. Anamrejelea Zakayo, ambaye ni mwingi, na kwa kiasi fulani, alikashifiwa kwa kustahili, kama mkusanya-kodi, kama mtu anayefanya kazi kwa ajili yao huko Yudea, anayefanya kazi kwa jeshi la Warumi huko Yudea, akisaidia jeshi la Warumi kupata

kodi na kodi na kuweka mifuko yake, zaidi ya uwezekano, hiyo ni stereotype angalau, katika mchakato. Lakini kwa kubadilika kwa moyo wa Zakayo, Yesu anasema hivi pia; yeye pia ni mwana wa Ibrahimu.

Kilichokuwa muhimu kwa Yesu wakati huo ni kumrejesha Zakayo kwenye mahusiano ya kifamilia na watu wengine wote baada ya kutengwa nao kwa sababu ya kujipatanisha na wakaaji wa Kirumi. Maarufu zaidi, tunazingatia mfano wa Yesu. Mara nyingi huitwa mfano wa mwana mpotevu, lakini napendelea kuuita mfano wa ndugu wawili kwani, tuseme ukweli, hakuna hata mmoja wa wavulana hao ambaye alikuwa na tabia nzuri katika hadithi hiyo.

Kwa kujibu Mafarisayo, na pengine ni waandishi na Mafarisayo, wakilalamikia tabia ya Yesu ya kula pamoja na wenye dhambi na watoza ushuru, wale ambao Mafarisayo waliwaona wengine, aina nyingine ya binadamu, kuwa wa kundi ambalo si sisi. Yesu anasimulia hadithi hii ili kuwakumbusha waandishi na Mafarisayo kwamba wale wenye dhambi na watoza ushuru pia ni Wayahudi. Wao ni sehemu ya taifa la Israeli.

Wao ni sehemu ya kikundi cha jamaa ya Abrahamu. Na kwa hivyo, kwa kweli, njia bora zaidi ya kuwafikiria si kama wale watenda dhambi na wakusanya-kodi bali kama ndugu na dada zetu. Kwa hiyo, anasimulia kisa cha ndugu wawili waliotofautiana kwa njia zinazoonyesha wazi kabisa kwamba hakuna hata mmoja anayetenda kwa njia inayomheshimu baba ambaye anawafanya wawili kati yao kuwa ndugu mmoja na mwingine.

Sasa, labda moja ya mambo muhimu zaidi tunaweza kufikiria kwa ajili ya tafsiri ya Agano Jipya ni ethos, maadili ambayo yalifanyika ili kutawala uhusiano wa jamaa katika ulimwengu wa kale. Popote ambapo mzunguko wa undugu ulipoanzishwa, maadili tofauti yalifanywa ili kuwaongoza jamaa katika uhusiano wao na mtu mwingine kuliko kuelekeza mahusiano yao na watu wa nje. Hii hatimaye ilitokana na imani kwamba undugu ulimaanisha kufanya kazi kwa manufaa ya mtu mwingine, si kwa manufaa yake mwenyewe kwa gharama ya jamaa yake.

Tunakuja hapa kwa mifano ya kimsingi ya mwingiliano wa kijamii, ushirikiano dhidi ya ushindani. Tulitaja katika mhadhara wetu wa kwanza katika mfululizo huu kwamba mambo mengi yalizingatiwa katika ulimwengu wa kale kuwa bidhaa zenye mipaka. Ili mimi nipate zaidi ya kitu fulani, ilibidi uwe na kidogo, iwe nafaka, pesa, heshima, ama chochote kile.

Na kwa hivyo, uchumi mzuri mdogo huchochea ushindani kama aina ya hali chaguo-msingi ya kuingiliana kupata bidhaa hizo. Hata hivyo, familia zilitarajiwa kutoshindania bidhaa ili mtu apate kwa gharama ya mwingine bali washirikiane ili kitengo kizima cha jamaa kipate huduma kubwa zaidi ya bidhaa inazohitaji au kutaka. Nguvu, umoja, na wema wa kitengo kizima cha jamaa ni manufaa ya wote washiriki wake.

Katika muktadha huu, uhusiano kati ya ndugu mara nyingi ulizingatiwa kuwa moja ya vifungo vikali na muhimu zaidi kati ya wanadamu katika ulimwengu wa kale. Ilikuwa ni kielelezo cha urafiki. Marafiki wangeshikilia vitu vyote kwa pamoja.

Marafiki wangeshiriki maadili na ahadi zinazofanana. Marafiki wangeangalia masilahi ya mtu mwingine na kushiriki rasilimali ili kukidhi mahitaji ya mtu mwingine. Ndugu walijadiliwa, kwa mfano, katika Maadili ya Nicomachean ya Aristotle kama kilele, kielelezo cha urafiki katika vitendo.

Sasa, katika karne ya 20 na 21 Amerika, na pengine Kanada na Ulaya Magharibi angalau, kwa namna fulani tunakubali wazo la ushindani wa ndugu. Sasa, mke wangu na mimi tuna wana watatu, na sisi, unajua, ninashikilia mbele yao mawazo ya kale ya jinsi ndugu wanapaswa kutenda, lakini kwa kweli, kwa njia nyingi, wanaigiza maandishi ya ushindani wa ndugu ambao umekuwa aina ya kukubalika na kawaida katika Magharibi. Na labda kulikuwa na maana ambayo, kwa kweli, kulikuwa na maana ambayo ndugu wangeshindana katika ulimwengu wa kale, lakini walikuwa waangalifu sana.

Wataalamu wa maadili walikuwa makini sana. Familia zilikuwa makini sana zisitawishe ushindani kati ya ndugu, jambo ambalo lilimaanisha kwamba ndugu mmoja alimshinda mwingine au alipata kitu kwa kumgharimu mwingine. Kwa hiyo, wanaweza kujaribu kushindana katika biashara fulani, lakini sikuzote kwa njia ambayo manufaa ya familia nzima yalikuwa, si kwamba ndugu mmoja alishinda kwa gharama ya mwingine.

Ambapo kwa kawaida tunazungumza juu ya ushindani wa ndugu, watu katika ulimwengu wa kale walizungumza kwa kawaida juu ya ushindi wa Cadmean. Sasa, msemu huo unaweza usiwe na maana sana kwetu isipokuwa tumesoma tamthilia nyingi za Kigiriki, lakini ikiwa unafahamu hadithi ya Oedipus hata kidogo, unaweza kujua kwamba sio tu kuhusu Oedipus na kizazi chake. Ni kuhusu kile kilichotokea na watoto wake, na inaitwa Cadmean kwa sababu Oedipus ni mzao wa Cadmus.

Na kwa hivyo, Oedipus, baada ya msiba wake unaendelea, wana wa Oedipus walijikuta katika pande tofauti za vita. Mmoja wao aliegemea upande wa Waajemi ambao walikuwa wakijaribu kushinda Thebes, na upande mmoja, bila shaka, na jeshi la Thebes. Na wakauana wao kwa wao katika vita.

Huu ulijulikana kama ushindi wa Cadmean kwa sababu uliwakilisha nadir, hatua ya chini kabisa ya uhusiano wa ndugu. Kila mmoja alikuwa akijaribu kushinda, lakini huwezi kushinda ikiwa unapigana na kaka yako au dada yako. Ni rahisi tu kuwa na ushindi katika hali hiyo.

Kwa hiyo, katika ulimwengu wa kale, wanamaadili walijaribu sana kusitawisha thamani ya kutafuta masilahi kati ya ndugu na dada. Hata katika jamii isiyojali heshima, ndugu walipaswa kuendeleza heshima ya mtu mwingine. Kwa hiyo, kama kaka, singetafuta tu kuendeleza yangu mwenyewe, lakini ikiwa jambo fulani lingetokea, ningejaribu kutafuta njia ya kuruhusu kaka au dada yangu kushiriki katika heshima ambayo nimepata au kupata mapendeleo fulani ambayo nilikuwa nimepata.

Hakika, singetafuta kamwe kupata kitu kwa gharama ya dada au kaka. Huenda tayari unaona mahali nitakapokuwa nikienda na hili kuhusiana na ujamaa wa Kikristo tunapoitana ndugu na dada ndani ya kanisa na maana ya kufanya hilo kuwa kweli. Kipengele kingine muhimu sana cha maadili ya jamaa, pamoja na ushirikiano katika mambo yote, ilikuwa uaminifu.

Kwa sababu jamaa hushirikiana kuendeleza masilahi ya kila mmoja na ya familia, wanaweza kuaminiana. Katika ulimwengu wa kale, udanganyifu na uwongo mara nyingi vilionwa kuwa mikakati ifaayo ya kuendeleza masilahi ya mtu dhidi ya watu wa nje. Kwa mfano, katika kitabu cha apokrifa kinachoitwa Judith, Judith hujilaza kupitia meno yake kushoto na kulia ili kumkaribia vya kutosha jenerali adui, Holofernes, kumkata kichwa.

Anajaribu kusonga mbele, tahadhari ya mharibifu tena, samahani, anajaribu kuendeleza mema ya kijiji chake, ambacho kinazingirwa na jenerali huyu na jeshi lake. Kutumia udanganyifu ili kuwa karibu naye kabisa kunakubalika na kusifiwa ili kuendeleza wema wa kikundi chake cha jamaa. Ingekuwa, hata hivyo, aibu kabisa kutumia udanganyifu au kusema uwongo dhidi ya washiriki wa familia yako mwenyewe.

Hii inamaanisha, kwa kweli, kuwachukulia jamaa yako kama mtu wa nje na kuvunja uaminifu na ahadi za kushirikiana kwa manufaa ya kila mmoja. Familia ilipaswa kutambulika kwa umoja, upatano, kugawana maadili, na kugawana bidhaa. Ndugu na dada walipaswa kushiriki maadili, maadili, na malengo yanayofanana.

Mara nyingi mtu hupata agizo kwa ndugu kuwa na nia moja katika fasihi ya zamani. Na sizungumzii tu juu ya fasihi ya Kikristo, lakini fasihi ya maadili ya Kigiriki na Kirumi. Ili kuhifadhi umoja wao na kuhifadhi maelewano yao kwa gharama yoyote ile, ni bora kupoteza mabishano ili kupoteza sehemu ya urithi kuliko kupoteza upendo wa ndugu au dada na kuvunja au kuvunja maelewano ambayo yanapaswa kuwa sifa ya jamaa.

Umoja na maelewano haya pia yanaonyeshwa katika kugawana rasilimali kati ya jamaa kama mtu yeyote anavyohitaji. Mzozo unapotokea au majeraha yanapotokea, ndugu wanapaswa kutafuta msamaha na upatanisho. Wanapaswa kuficha fedheha au matendo ya aibu kutoka kwa watu wa nje na kuvumiliana wao kwa wao.

Ni maadili tofauti sana na jinsi mtu anavyowatendea au kuwajibu watu wa nje katika ulimwengu huu. Ni kitangulizi bora cha maadili ya upendo wa ndugu, ambayo ni muhimu kwa sababu Filadelfia, upendo wa kaka na dada, ni neno maarufu sana la kimaadili katika Agano Jipya. Ili kupata kitangulizi bora zaidi, soma trakti ya Plutarch juu ya shauku ya kindugu, nyakati nyingine inayoitwa upendo wa kindugu.

Ni dirisha la ajabu katika hili bora la ethos ya jamaa katika ulimwengu wa kale. Hebu tufikirie pamoja kidogo kuhusu kaya ya kale, jinsi ilivyokuwa, na jinsi ilivyokuwa. Aristotle, tena katika Maadili yake ya Nicomachean, anazungumza kuhusu kaya na wafanyakazi wake, kama ilivyokuwa, na majukumu wanayocheza na jinsi inavyofanya kazi.

Anazungumza kuhusu kaya inayojumuisha, kwa uchache, mume na mke, baba na watoto, bwana na watumwa. La kustaajibisha kuhusu maelezo yake ni kwamba mshiriki mmoja wa kila jozi ni mtu yule yule. Baba, mume, bwana, huyo ni mtu yule yule ambaye, kwa hivyo, ni aina ya kitovu kikuu cha kaya.

Kuna, bila shaka, upanuzi unaowezekana wa kaya hii ya msingi. Ilikuwa ni kawaida sana kwa ndugu na dada ambao hawajaoana na mahusiano ya kike kuwa sehemu ya kaya na kuishi pamoja na kaya hii iliyoelezwa hapo awali kama sehemu ya kitengo hicho. Mara nyingi ingejumuisha wazazi wowote waliobakia, ama wa mume au mke.

Na wakati mwingine hata ilijumuisha ndugu walioolewa na watoto wao katika kitengo kikubwa. Linapokuja suala la ndoa, Wayahudi wanapenda kuo, kuo, ndani ya ethnoses, ndani ya watu wa Kiyahudi, mara nyingi ndani ya kabila au ukoo. Tena, ili kurejea kitabu cha apokrifika cha Tobit, ambacho pengine kinaakisi zaidi maadili ya karne ya 3 KK kuliko maadili ya karne ya 1 BK, Tobit anaona kuo mgeni kuwa aina fulani ya uasherati.

Ilikuwa ni sawa na kuishi katika dhambi kwa Myahudi kuo nje ya kabila la Kiyahudi, hata nje ya kabila hilo. Kwa ujumla ndoa zilipangwa kwa sababu ndoa zilileta familia pamoja. Na zilizieleweka, kwa kweli, kama miungano kati ya familia, sio kama kitendo kilichoamuliwa na ndege wawili wapenzi kulingana na motisha za kibinafsi.

Na wanawake daima walielekea kupachikwa, kimawazo, katika kaya ya baadhi ya wanaume. Familia ya baba yao, kabla ya ndoa. Nyumba ya mume baada ya ndoa.

Na talaka ikitokea, arudi kwa nyumba ya baba yake. Talaka ilishughulikiwa tofauti kati ya vikundi vya watu tofauti wakati huu. Miongoni mwa Wayahudi, waume tu, kiufundi, wanaweza kuanzisha.

Kwa hiyo, katika Yudea, katika maeneo ambayo tulikuwa na ufahamu sana juu ya kuishi kulingana na sheria ya Musa kwa kiwango ambacho wakandamizaji wa kigeni waliruhusu, wake wangekuwa na wakati mgumu sana kuanzisha talaka. Hii labda

ilikuwa rahisi zaidi katika jumuiya za Wayahudi wanaoishi nje ya nchi. Kadiri jumuiya ya Kiyahudi inavyokuwa wachache, ndivyo mfumo wa sheria wa utamaduni unaotawala unavyoweza kusesitizwa.

Hata hivyo, kati ya Waroma na Wagiriki, mume au mke angeweza kuanzisha talaka. Na kwa ujumla ilimaanisha mke kurejea katika nyumba ya jamaa yake ya kiume iliyosalia. Kwa hiyo, baba, kama angali hai, au kaka kama baba alikuwa amefariki.

Angerudi na mahari yake, ambayo ilikuwa sehemu ya urithi wa baba ya bibi-arusi, na bibi arusi alichukua naye popote alipoenda. Kwa hivyo, ingekuwa sehemu ya mali mpya ikiwa tu ndoa ilidumu hadi kifo kiwatenganishe wanandoa. Kitu ambacho ni tofauti sana kuhusu kaya ya kale kutoka, kwa hakika, angalau, kaya ya kisasa ya Marekani ni kwamba kaya zilikuwa vitengo vya uzalishaji na si vitengo vya matumizi tu.

Nyumba yangu, namaanisha, kwa uaminifu, unajua, sisi watano, hatuzalishi kitu chochote pamoja isipokuwa kuchakata na takataka. Lakini tunakula pamoja.

Lakini katika ulimwengu wa kale, kaya kama yetu pia ingekuwa sehemu ya msingi ya uzalishaji. Unaweza kuzingatia hili katika ngazi ya juu zaidi ya mchungaji, ambapo seneta na familia yake wanaweza kuishi Roma wenyewe na kamwe wasione mali ya nchi. Lakini sehemu ya mali, sehemu ya nyumba, niseme, haikuwa mume na mke tu, baba na watoto, bali bwana na watumwa.

Na seneta huyo wa patrician angeweza kuwa na mamia kwa mamia ya watumwa wanaofanya kazi katika mashamba mengi ya mbali katika maeneo ya mbali na Roma. Na kwa hivyo hata kaya ya patrician ilikuwa kaya ya uzalishaji na ubia mkubwa wa kilimo kutoka kwa kitengo hicho kilichopanuliwa, kilichopanuliwa sana. Sasa, nenda kwenye mazingira ya unyenyekevu zaidi, kaya ya ufundi.

Kwa mfano, hata nyumba tunayodhania kuwa ilikuwa nyumba ya Yesu mwenyewe ya asili ilikuwa na uwezekano mkubwa. Fundi, Yosefu, aliandamana na mwanawe mmoja au zaidi katika ufundi huo, ambao wangepanya kazi pamoja ili kuongeza mapato na kuendeleza nyumba hiyo kwa kufanya kazi pamoja. Kando yao, wanawake wa nyumbani, hivyo Mariamu na dada wa kambo wa Yesu ambao hawakutajwa jina, wangepangia kwa njia fulani, ama kwa kusaidia kusimamia kazi ya wanaume.

Inashangaza wakati mwingine kujua ni wanawake wangapi walihifadhi vitabu vya kaya hizi za uzalishaji na vitu kama hivyo. Au kwa kushiriki katika kile kinachojulikana kama kazi ya wanawake katika ulimwengu wa kale. Kwa hivyo, wanaweza kushiriki katika ufundi wao wenyewe pamoja na kile wanaume hufanya ili kuwa kitengo cha uzalishaji na kitengo cha kuteketeza.

Tunaweza pia kufikiria, kwa mfano, nyumba ya Simoni, anayekuja kuitwa Petro, na Andrea ndugu yake. Huenda familia yao yote ilihusika kwa njia fulani katika biashara ya uvuvi, kama vile kwa hakika ilivyokuwa kwa nyumba ya Zebedayo, ambaye wana wake wawili walikuwa ndani ya mashua pamoja naye. Na katika hali hizi, kuna uwezekano tena kwamba wanawake nyumbani walishiriki katika biashara ya familia ya samaki kwa njia fulani.

Hivi majuzi nilikuwa Magdala, kwa mfano, ambapo aina ya eneo la viwanda vya ndani lilifichuliwa. Na ulikuwa mji wa wavuvi, kama tu Kapernaumu inavyodhaniwa ilikuwa. Ndani ya majengo ya kaya kulikuwa na chumba kilichotengwa kwa kukausha, kuweka chumvi na kuhifadhi samaki.

Kwa hiyo, yaelekea sana, wanawake wa nyumba ya Zebedayo pia walihusika katika kusaidia katika uzalishaji wa biashara ya familia. Sasa, mume-slash-baba-slash-bwana hatimaye ndiye anayesimamia usimamizi wa kaya. Sayansi katika ulimwengu wa kale ambayo inatupa neno uchumi wetu.

Inaitwa oikonomia , sheria ya au usimamizi wa oikos, kaya. Wataalamu wa maadili huzungumza juu ya mamlaka ya mtu huyu katika suala la wajibu, bidii, na utunzaji mzuri. Bila shaka, kwa vitendo, wakuu hawa wa kaya walivaa mamlaka yao kwa njia inayoonyesha wema wao wenyewe au ukosefu wao.

Na, bila shaka, ni jamii ya watawala na mfumo dume. Tena, ikiwa tungemgeukia Aristotle ili kusoma kile anachosema kuhusu kaya katika Maadili yake ya Nicomachean, anazungumza kuhusu mwanamume kama mtawala wa asili ndani ya kaya na mwanamke kama somo la asili. Ndio kusema, kwa jinsi wanaume na wanawake wanavyoumbwa tangu kuzaliwa, kwa karama na mapungufu yao ya asili, anasema, nina haraka kuongeza, anasema ni sawa kwa mwanamume kutawala na mwanamke kuongozwa.

Analinganisha utawala wa baba juu ya watoto na juu ya watumwa kama ule wa mfalme kamili juu ya raia wake. Aristotle analinganisha utawala wa mume juu ya mke na utawala wa kikatiba miongoni mwa raia ambao ni sawa kwa thamani lakini si mamlaka. Kwa hiyo anaona tofauti fulani hapo lakini hata hivyo anaweka wazi mamlaka ya mume-bwana-baba juu ya kila mtu mwingine katika kaya.

Waandishi wa Kiyahudi kwa kweli wamekithiri zaidi na wanafagia zaidi katika madai yao. Kwa mfano, Josephus, anapoandika kuhusu usimamizi wa kaya kwa ufupi, anaandika kwamba mwanamke, inasema sheria, katika mambo yote ni duni kuliko mwanamume. Basi na awe mtiifu, si kwa ajili ya kufedheheshwa kwake, bali ili aelekezwe.

Maana mamlaka yametolewa na Mungu kwa mwanadamu. Sasa, wataalamu wa maadili wa Kigiriki, Kirumi, na Wayahudi wote wanakubali kwamba mume hapaswi

kutumia mamlaka yake kumuumiza mke wake. Aristotle, zaidi ya hayo, hasemi chochote kuhusu uduni wa wanawake.

Lakini Josephus anafanya hivyo. Kwa hivyo, kuna tofauti kati ya vyanzo hivi vya zamani kuhusiana na jinsi nafasi ya mwanamke inavyotungwa. Mara nyingi nimesikia ikisema kwamba katika ulimwengu wa kale, wanawake walichukuliwa kuwa mali, kama gumzo.

Lakini kuwa mkweli, bado sijapata mwandishi wa Kigiriki-Kirumi au mwandishi wa Kiyahudi ambaye kwa kweli alitumia neno hilo kuzungumza juu ya wanawake katika kaya zao. Hawaoni haya hata kidogo kuzungumza juu ya watumwa kama mali. Lakini siwaoni wakitumia lugha moja kwa wanawake.

Labda hiyo ni aina ya ubaguzi ambayo tunaweka kwa ulimwengu wa zamani ambayo inahitaji kuchunguzwa tena. Wake walionekana kama washirika muhimu katika usimamizi wa kaya, lakini inakubalika kila mara kama washirika wadogo kwa mujibu wa jinsia zao, bila kuzingatia vipawa na uwezo wao. Sasa, kulikuwa na wazo lililoelezewa vyema kwa mwanamke, mke, katika ulimwengu wa kale, na kwa alama hii, kuna umoja mkubwa kati ya waandishi wa Kigiriki, Kilatini, na Wayahudi.

Mojawapo ya sifa katika ukamilifu huu ni uwasilishaji, kama tumekuwa tukijadili kutoka kwa nukuu kutoka kwa Josephus. Plutarch anawasilisha hii kwa ustadi zaidi kwa kutumia mlinganisho wa muziki. Katika Ushauri wake kuhusu Ndoa, anaandika kwamba wakati noti mbili zinapopigwa pamoja, wimbo huo ni wa noti ya chini.

Vile vile, kila tendo linalofanywa katika nyumba nzuri hufanywa kwa makubaliano ya washirika lakini huonyesha uongozi na uamuzi wa mume. Tunaweza kutambua, kwa bahati, jinsi muziki ulivyokuwa tofauti katika ulimwengu wa kale. Katika uzoefu wangu, nimezoea soprano kuwa na mdundo na kila sehemu ya sauti nyingine chini yao kuwa na upatano, lakini inaonekana, muziki wa Kigiriki na Kiroma ulifanya kazi kinyume, huku mdundo huo ukitolewa kwa ala ya chini zaidi ya kucheza au, sauti ya chini ya kuimba, na upatano au mteremko wa sauti ya juu zaidi ya kuimba.

Kwa hivyo, Plutarch hutumia picha hii kuelezea taswira ya jinsi waume na wake wanavyohusiana vizuri pamoja. Anajaribu kulainisha; kila kitu kinapaswa kutokea kwa makubaliano, lakini ni mtu anayeongoza katika makubaliano. Kipengele kingine cha sifa hii ya kale ya mke au mwanamke ni ukimya na utovu wa kuongea.

Aristotle alimridhia mshairi aliyeandika kwamba ukimya ni utukufu wa mwanamke, na karne mbili au tatu baadaye, katika mazingira tofauti kabisa, katika karne ya pili KK Jerusalem, Ben Sirah anaandika kuwa mke aliyenyanamaza ni zawadi kutoka kwa Bwana, na hakuna kitu cha thamani kama nidhamu yake binafsi. Kwa wazi, ukimya, kizuizi cha kujieleza, huenda pamoja na utii na kusubiri mume aongoze.

Kipengele cha tatu cha ubora huu ni kutengwa, mwanamke kujiweka kwenye maeneo ya faragha ya kaya, au ikiwa hadharani, kwa maeneo ya umma yanayofaa kwa wanawake, kama soko au, katika baadhi ya jamii za jangwa, kisima. Philo, mwandishi wa Kiyahudi anayeandika huko Alexandria, Misri, katika sehemu ya kwanza ya karne ya kwanza BK anaandika kwamba wanawake wanafaa zaidi kwa maisha ya ndani, ambayo kamwe hayapotei kutoka kwa nyumba, ambayo ndani yake mlango wa kati, mlango wa ndani, mlango wa kati unachukuliwa na wasichana kama mpaka wao, na mlango wa nje na wale wanaofikia uwanamke kamili. Plutarch, mwandishi wa Kigiriki asiye Myahudi akiandika yapata mwaka 100 BK, anaandika kwamba mwanamke mzuri anapaswa kuonekana zaidi anapokuwa na mume wake na kukaa nyumbani au kufichwa akiwa mbali.

Kwa hivyo tena, wanaume walichukua nafasi za umma kwa dhoruba, kama ilivyokuwa, lakini wazo la wanawake lilikuwa tofauti kabisa. Na kisha, kipengele cha mwisho na cha lazima cha bora hii ni usafi wa kijinsia. Mtaalamu wa maadili wa Neo-Pythagorean asiyejulikana aliandika kwamba wema mkuu wa mwanamke ni usafi wa kimwili, ambapo anamaanisha upekee wa kijinsia, usafi kabla ya ndoa, na kushiriki ngono na mwanamume mmoja katika maisha yake yote.

Na hii inathibitishwa katika maandishi ya Kigiriki, Kilatini, na Kiyahudi. Tulikuwa tumezungumza katika hotuba iliyotangulia kuhusu Makabayo wa Nne, kitabu ambacho, pamoja na mambo mengine, mwanamke anasifiwa kwa uanaume wake, ujasiri wake, kwa kuwa na ujasiri ambao ungetia aibu ujasiri unaonyeshwa na wanaume kwenye medani ya vita. Lakini hata baada ya hayo yote, mwandishi lazima arudi mwisho ili kusisitiza fadhila yake ya kike.

Na kwa hivyo, katika sura ya mwisho, tulimsoma akisema, nilikuwa bikira safi na sikutoka nje ya nyumba ya baba yangu. Kuna ule utangano unaowezesha usafi. Lakini niliulinda ubavu ambao mwanamke alitengenezwa.

Hakuna mdanganyifu aliyeniharibu kwenye uwanda wa jangwa, wala mharibifu, nyoka mdanganyifu, hakutia unajisi usafi wa ubikira wangu. Wakati wa kukomaa kwangu, nilibaki na mume wangu. Kwa hivyo, wazo hilo la upekee wa kijinsia kwa na kwa mwanamume mmoja katika maisha yote.

Tunarudi kutoka kwa kufikiri juu ya ndoa, na kisha hasa bora ya mke katika ulimwengu wa kale, kwa watoto na ukweli wao. Watoto katika kaya ya zamani walikuwa chini ya mamlaka kamili ya wazazi wao, haswa, baba. Na walifundishwa kuelewa wajibu wao kwa wazazi wao.

Kwa kielelezo, Aristotle angesema watoto hawawezi kulipa deni wanalodaiwa na wazazi wao kwa ajili ya zawadi ya uhai wenyewe, bila kusahau malezi na malezi. Na hivyo, watoto lazima waendeleo kuwaheshimu wazazi wao na kuonyesha shukrani kwa namna zote katika maisha ya wazazi wao. Ilikuwa alama ya pekee ya uchaji wa

mtoto, ya kutimiza wajibu wa mtu kama mwana au binti ya kuwatunza wazazi waliozeeka.

Watoto walifikiriwa kuwa kama wazazi wao katika mambo yote muhimu. Tayari tumeona jinsi uzazi wa heshima unaonyesha vyema watoto. Njia ya mara kwa mara ya kupinga heshima ya mtu katika ulimwengu wa kale ni kuzungumza juu ya uzazi wake.

Labda hilo halijabadilika sana lakini fikiria Injili ya Yohana, kwa mfano, ambapo wakosoaji wa Yesu wanadai kuwa wana wa Abrahamu. Na Yesu anajibu, wewe ni uzao wa Shetani. Wewe ni uzao wa Shetani.

Kushambulia uzazi kama njia ya kushambulia heshima. Elimu ilitofautiana sana katika ulimwengu wa kale. Ilianza nyumbani kwa watu wote lakini mara nyingi ilikuwa imefungwa kwa familia za watu maskini.

Ingejumuisha kujifunza biashara ya familia na ujuzi wa kutosha wa kufanya biashara kama hiyo ingefaa, lakini pia maadili na maadili ya kundi kubwa ambalo familia hiyo ilitoka. Mafundisho ya kidini yalikuwa jambo la nyumbani. Kwanza, tunaweza kufikiria hapa Kumbukumbu la Torati 6:6-9 kama kielelezo cha ajabu.

Andiko hilo la msingi ndani ya Dini ya Kiyahudi ndilo jambo lililo karibu zaidi na imani ambayo Uyahudi inayo. Hapa, Israeli, Bwana Mungu wetu, Bwana ndiye mmoja, au Bwana ndiye Mungu wetu peke yake. Lakini jambo linalofuata, au karibu jambo linalofuata kabisa linalosema, utawafundisha watoto wako amri za Mola wako.

Na mafundisho ya dini yamewekwa kwa wazazi ili wafikishe kizazi kijacho. Kama tungerejea tena kwa Wamakabayo 4 18, katika aya ya 10 hadi 19, tungeona picha ya ajabu ya maagizo ya Kumbukumbu la Torati 6 yakiishi kama mama anakumbuka jinsi baba wa nyumba hii kwa mfululizo na kwa subira alivyosisitiza maadili na hadithi na matumaini yaliyomo ndani ya maandiko ya Israeli katika wana wao saba, na hivyo kuwafanya kuwa siku ya mwisho ya kufa. kwa ajili ya uchamungu. Kwa watoto wa kiume wa familia tajiri kiasi au hata tajiri zaidi, elimu inaweza kuwa pana zaidi.

Familia nyingi kama hizo, na sasa tunazungumza juu ya safu ya juu, labda 2 hadi 5% ya familia, inaweza kumudu kumiliki watumwa wengi. Ikiwa wangekuwa na watoto, mmoja wa watumwa hao angeweza kufanya kazi kama mwalimu, ambaye angekuwa mtumwa ambaye jukumu lake kuu lilikuwa kuwafundisha watoto adabu na kuhakikisha watoto wanajua jinsi ya kukaa kwenye mstari wakati watoto wanaanza kufundishwa mambo, ili kuhakikisha kwamba watoto wanafanya kazi zao za nyumbani na kurudi kwa mwalimu wao halisi siku inayofuata wakiwa tayari kabisa.

Hmm, waalimu wanasikika kama wazo zuri kwangu. Lakini basi mwalimu hakuwa mwalimu. Neno letu la ualimu limetokana nayo, lakini hiyo ni aina ya muunganisho wa uwongo.

Walimu wa kweli wangukuwa nje ya kaya, na mwalimu wa elimu alikuwa mtunza nidhamu ambaye alihakikisha kwamba masomo yamepatikana, na kazi ya nyumbani ilifanywa, kati ya mambo mengine. Kwa raia katika mji au koloni ya Kigiriki au Kirumi, kwa kweli, karibu kila jiji, kulikuwa na mfumo wenye nguvu wa elimu ya umma kwa mzunguko huo mdogo wa watu, raia katika jiji hilo. Miji mingi ya kale bado ina magofu ya jumba la mazoezi, ukumbi wa mazoezi, ambao, bila shaka, ulikuwa mahali pa kujifunzia riadha, kufanya mazoezi ya michezo, na kupata utimamu wa mwili, lakini hiyo yote ilikuwa sehemu ya programu kubwa zaidi ya elimu.

Gymnasium pia ilikuwa mahali ambapo wananchi walijifunza sarufi, balagha, mantiki, falsafa, fasihi, jiometri, muziki, na mtaala mzima wa ulimwengu wa kale. Pia kulikuwa na shule za aina tofauti katika miktadha mbalimbali. Kwa mfano, tunajua kwamba katika muktadha wa Kiyahudi, kulikuwa na shule ambazo zingeweza kujumuisha baadhi ya maeneo haya mengine ya kujifunza lakini zililenga hasa kufundisha Torati, kufundisha mapokeo ya hekima ya Israeli, na labda wakati huo bora zaidi, kuunganisha pamoja mapokeo ya hekima ya Israeli na mafundisho ya kidini ya Torati na aina nyingine za elimu zisizo za asili.

Tunafika kwenye safu ya mwisho ya kaya, safu ya chini kabisa ya kaya . Hakuna njia nyingine ya kuiweka, yaani utumwa. Utumwa ulikuwa wa kawaida sana katika ulimwengu wa kale. Karibu na Mediterania, inakadiriwa kwamba mtu mmoja kati ya watano alikuwa mtumwa.

Katika baadhi ya mazingira ya mijini, hiyo inaweza hata kuongezwa hadi moja kati ya nne au, kwa baadhi ya makadirio, hata moja kati ya watatu. Mara nyingi utumwa ulikuwa matokeo ya ushindi wa kijeshi au kukandamizwa kwa uasi. Kwa hiyo, kwa mfano, Roma ilipopanua mipaka yake, watu ambao iliwashinda kwa nguvu mara nyingi waliishia kuuzwa kama watumwa ndani ya milki hiyo.

Kwa hiyo, Roma ilipopanuka, upatikanaji wa watumwa kwa milki yote uliongezeka pia. Kote katika Tacitus na Josephus, unaweza kusoma jinsi wale wanaofanya biashara ya utumwa walivyosafiri na kulifuata jeshi kwa sababu walijua wapi jeshi linakwenda, watumwa wangepanywa, na walitaka kuwa huko ili kupata pesa kwenye ghorofa ya chini, kimsingi, na kununua watumwa kutoka kwa jeshi moja kwa moja, na kisha kwenda kuwauza tena karibu na moyo wa ufalme kwa faida yao. Utumwa unaweza pia kuwa matokeo ya kutolewa kwa adhabu kwa kitendo cha jinai.

Ilikuwa ni adhabu ya kawaida kwa aina mbalimbali za uhalifu. Ikiwa ulizaliwa kwa watumwa, ulikuwa mtumwa. Hivyo uzazi rahisi miongoni mwa watumwa ulikuwa chanzo kingine cha hili.

Na kutolipa deni, hasa nchini Misri, mara nyingi kulisababisha utumwa wa mkosaji ambaye angeuzwa ili kulipa sehemu au deni lote. Na kisha, bila shaka, alikuwa wa mtu mwingine. Uchumi wa zamani ulikuwepo kwa sababu ya utumwa na ulijengwa juu ya utumwa kabisa.

Kwa hivyo, tunapofikiria juu ya utajiri wa Ugiriki wa kale, wa ulimwengu wa Kigiriki, utajiri wa Roma, na wale waliofaidika kutoka kwa Roma, tunahitaji kukumbuka kwamba wote wanafaidika kwa sababu, angalau kwa njia isiyo ya moja kwa moja, katika hali nyingi moja kwa moja, kwa sababu ya kuanzishwa kwa utumwa katika Milki yote ya Kirumi na kurudi kwa Aristotle, ambaye alikuwa mtoa habari mkuu kwa hakika kuhusu chochote katika ulimwengu wa kale kwa sababu aliandika juu ya kila kitu katika ulimwengu wa kale. Aristotle anazungumza juu ya mtumwa kama chombo hai.

Ni ufafanuzi mbaya, lakini kimsingi, unaikamata. Inakamata hasa kile mtumwa ni kwa Aristotle. Mtumwa ni tofauti na nyundo kwa kuwa mtumwa yuko hai, na nyundo haipo.

Lakini kwa upande wa haki, na kwa kiwango ambacho bwana ana mamlaka juu ya mali ya bwana, mtumwa na nyundo hazitofautiani sana. Aristotle anasababu kwamba wengine ni watumwa kwa asili, wengine kwa bahati ya bahati. Hiyo ni kusema, labda baadhi ya nchi zinaonekana kuzaliana watumwa tu, kwa makadirio yake.

Lakini pia anajua watu, watumwa, ambao sio watumwa. Wamepunguzwa utumwa kwa sababu ya bahati mbaya. Kwa mfano, ushindi wa kijeshi.

Katika siku za Aristotle, ushindi wa jimbo la jiji juu ya jimbo-mji au maendeleo ya Milki ya Uajemi juu ya sehemu kubwa ya ulimwengu mashariki mwa mahali Aristotle aliishi. Mtumwa alikuwa chini ya mamlaka kamili ya mmiliki. Lakini wanamaadili walijaribu kukazia matumizi makini ya mamlaka hayo kwa upande wa wamiliki wa watumwa.

Kwa mfano, Aristotle anaandika kwamba matumizi mabaya ya mamlaka haya yanadhuru pande zote mbili. Kwa maana maslahi ya sehemu na nzima, ya mwili na roho ni sawa. Na mtumwa ni sehemu ya bwana, sehemu iliyo hai lakini iliyotenganishwa ya umbo lake la mwili.

Ijapokuwa maadili yote, kuwatendea watumwa kunaweza kuwa kikatili. Na ilipokuwa, hapakuwa na njia ya kisheria. Baadhi ya wanamaadili walijaribu kupinga usawa wa madaraka kati ya mabwana na watumwa kwa kukuza uhusiano wa usawa kati ya mabwana na watumwa.

Kwa hivyo, aina ya uhusiano tulioongelea chini ya ulinzi au urafiki au usawa ungeingizwa katika uhusiano wa bwana-mtumwa wakati waandishi hawa walijaribu kukuza hamu kwa upande wa pande zote mbili kubadilishana wema ndani ya mfumo wa uhusiano huu usio sawa. Na nadhani tunaona kitu cha hii katika hadithi kutoka Luka 7 ambapo akida anajishughulisha na ustawi wa mtumwa wake, lakini ana wasiwasi sana kwamba anaenda kwa urefu mkubwa na hata kwa kiasi fulani anaweka kando heshima yake mwenyewe ili kufikia, kufikia kwa mtumwa wake kile ambacho mtumwa huyo anahitaji, yaani uponyaji. Hakuna kitu ambacho kingeweza kubadilisha ukweli, hata hivyo, kwamba vipengele vyote vya maisha ya mtumwa, hata uzazi wake, vilikuwa chini ya uwezo na mamlaka ya bwana na walikuwa, kwa hiyo, kabisa katika huruma ya wema au ukosefu wa wema wa bwana huyu.

Watumwa wanaweza kutumikishwa kwa aina mbalimbali za kazi na kujikuta wakiishi maisha yao katika maeneo mbalimbali. Katika mwisho mbaya zaidi wa wigo walikuwa watumwa ambao walikuwa wamefungwa kwa minyororo kwenye boti, kupiga makasia meli za majini au meli za wafanyabiashara, au kufanya kazi kwenye migodi, ambayo mara nyingi ilitarajiwa kusababisha kifo baada ya miaka michache tu. Lakini pia kulikuwa na, mwishoni kabisa mwa wigo huo, watumwa ndani ya nyumba ya mfalme wa kifalme.

Baadhi ya watumwa katika nyumba ya mfalme walitumia mamlaka zaidi kuliko magavana katika majimbo na waliweza kujikusanyia mali nyingi zaidi kuliko magavana katika majimbo, hatimaye wakawa watu walioachwa huru na mawakala mashuhuri kwa haki yao wenyewe. Huko Efeso, kuna lango kubwa la agora kubwa, soko la jukwaa, mahali pa mafundi jijini. Na lango hilo, lango la kusini, lilisimamishwa na watu wawili waliowekwa huru wa nyumba ya Augusto mwenyewe.

Na huo ni ushuhuda wa mambo mawili. Kwanza, kuna ushuhuda wa shukrani kwa mlinzi wa mtu, kwani hawa waliowekwa huru walimwona Augusto kama mlinzi wao kwa sababu alikuwa amewapa uhuru. Lakini pia, ushuhuda wa jinsi watumwa wengine wangepeweza kuwa matajiri na wenye nguvu ikiwa wangepahatika kuwa watumwa wa kifalme kinyume na kuishia katika sehemu nyingine.

Sasa, tumesema mengi kuhusu undugu ndani ya kaya za asili, lakini ujamaa pia ulimaanisha zaidi ya uhusiano wa damu, hata kwa watu wa ulimwengu wa zamani. Philo, Myahudi wetu wa mapema wa karne ya kwanza kutoka Aleksandria, anaandika kwamba ukoo haupimwi kwa damu tu bali kwa kufanana kwa mwenendo na kufuatia malengo yaleyale. Philo aonyesha pia kwamba kutoshiriki maadili, kama vile uasi-imani wa mshiriki mmoja wa familia kutoka kwa njia ya maisha ya Kiyahudi, huongoza kwenye kuvunjika kwa uhusiano wa kindugu.

Philo anaweka kujitolea kwa Mungu na kwa njia ya maisha ya Kiyahudi mbele ya undugu wa asili anapowahimiza wasomaji wake kuhakikisha kwamba waongofu Wasio Wayahudi, watu ambao wasingeweza kuhusishwa kwa njia yoyote ya nasaba

na watu wa Kiyahudi, anapowahimiza wasomaji wake kuhakikisha kwamba waongofu wasio Wayahudi ambao wameacha nyuma, wananukuu, nchi yao, jamaa zao, na marafiki zao, familia mpya na kukaribisha kwa ajili ya dini ya Kiyahudi. Vivyo hivyo, Yesu anatambua kwamba kumfuata kunatishia uhusiano wa asili wa jamaa, na kwa hiyo anazungumza kuhusu wafuasi wake kufanyiza familia mpya pamoja. Tunaweza kukiita kikundi hiki cha ujamaa wa kubuni, kisichohusiana na damu na nasaba, kwa kila mtu, lakini kushiriki kwa karibu ahadi zingine hivi kwamba kuwa mkarimu, kuwa wa aina kama hiyo ni muhimu zaidi kuliko kuwa jamaa katika hali ya asili.

Kwa hiyo, Yesu anasema, yeyote anayempenda baba au mama kuliko mimi hanistahili. Yeyote anayependa mwana au binti kuliko mimi hanistahili. Kwa hivyo, kwa maelezo hayo, Yesu anatazamia uwezekano wa kuvunjika kwa uhusiano wa kindugu wa asili kwa ajili ya ufuasi.

Na kisha kwa upande mwingine, kila mtu aliyeacha nyumba au ndugu au dada au baba au mama au watoto au mashamba kwa ajili ya jina langu atapokea mara mia na kuurithi uzima wa milele. Wale wanaokusanyika pamoja katika mduara wa Yesu wanakuwa mmoja kwa mwingine ndugu na dada na mama na watoto, na nyumba za waamini wenzao na mashamba ya waamini wenzao huwa nyumba na mashamba ya mtu mwenyewe katika maisha haya, aina ya kufidia hasara ya uhusiano wowote wa asili wa ukoo. Vema, tunataka kuangalia Agano Jipya, na tutaangalia katika mhadhara unaofuata wa 1 Petro, haswa, kufikiria jinsi usuli huu unavyotusaidia kuona kile kinachotokea katika kanisa la kwanza linapoundwa kuwa kikundi cha ujamaa cha kubuni.

Je, hii familia mpya inatungwaje? Je, ni kwa jinsi gani ethos ya ujamaa inaunda ethos ya mahusiano katika kanisa la kwanza? Na athari ni nini? Tukiangalia kutoka kwa mtazamo mwingine, ni nini matokeo ya tangazo la Kikristo la mapema kwa kaya za asili na uhusiano wa asili wa jamaa? Tutaona kwamba kama vile 1 Petro, tangu mwanzo hadi mwisho, ilivyoakisi maadili ya heshima na aibu, pia inaakisi sana, kwa uwazi kabisa thamani ya undugu, maadili ya ukoo, kwa kutumia kaya kama sitiari ya msingi ya kufikiria kuhusu kanisa na mahusiano yake ya ndani.

Huyu ni Dk. David deSilva katika mafundisho yake juu ya Ulimwengu wa Kitamaduni wa Agano Jipya. Hiki ni kipindi cha 5, Familia na Kaya.